

N:o 9.

Ank. till Riksd. Kansli den 15 Mars 1881, kl. 3 e. m.

Memorial, i fråga om uppförande af riksbankshus å Helgeandsholmen.

I omförmälda hänseende har Banko-Utskottet från Fullmäktige i Riksbanken emottagit en framställning af följande lydelse:

»I berättelsen till 1880 års riksdags Banko-Utskott omförmälde Fullmäktige i Riksbanken, hurusom Fullmäktige dels uti skrifvelse af den 7 Juni 1879 hos Kongl. Maj:t anhållit om meddelande, huruvida och i sådant fall till hvilket belopp i penningar den vid Vasabrons norra ända belägna, för Kongl. hofstallets behof upplåtna egendomen N:o 1 i kvarteret Sjöhästen kunde få af Riksbanken från statsverket förvärfvas till plats för ifrågasatt nytt riksbankshus, dels ock i skrifvelse af den 20 November sistberörda år, vid det förhållande att förslaget om Riksbankens förläggande till nyssnämnda egendom aldrig förevarit till pröfning hos Riksdagen, äfvensom med stöd af Riksdagens skrifvelse till Kongl. Maj:t af den 16 Maj 1875 ansett sig kunna återupptaga och Kongl. Maj:ts pröfning underställa förslaget om beredande af plats för Riksbanken å Helgeandsholmen, så mycket hellre som denna plats otvifvelaktigt för Riksbanken och således äfven för det allmänna erbjöde större fördelar än dem kvarteret Sjöhästen kunde lemna, i hvilket afseende och med hänvisning å sådana anordningar, genom hvilka kunde, med stallbyggnadens bibehållande å Helgeandsholmen, beredas nödigt utrymme äfven för en riksbanksbyggnad, Fullmäktige anhållit, att Kongl. Maj:t ville taga i öfvervägande af Fullmäktige i deras senare skrifvelse

framställda förslag till hofstallbyggnadernas ordnande och, för den händelse någotdera förslaget tillvunne sig Kongl. Maj:ts bifall, meddela Fullmäktige, emot hvilken ersättning i penningar och under hvilka vilkor i öfrigt Riksbanken kunde förvärfva endera af två alternativt föreslagna platser å Helgeandsholmen, så att Fullmäktige derefter kunde blifva i tillfälle att i ämnet göra framställning till Riksdagens Banko-Utskott.

Enligt det ena af nyss omförmälda förslag skulle samtliga de nuvarande stallbyggnaderna å Helgeandsholmen ombyggas och hufvudstallet förläggas parallelt med Norrbro, med framsidan 300 fot vester om brons vestra kant och till byggnadsplats för Riksbanken upplåtas den sålunda och genom bazarbyggnadens nedrivande aftröjda östra delen af holmen samt enligt det andra förslaget byggnadsplats för Riksbanken beredas å den del af Helgeandsholmen, som skulle frigöras dels genom nedrivande af bazarbyggnaden, dels derigenom att den österut gående flygeln af stallbyggnaden samt vagnbodarne bortflyttades och med bibehållande af stallets hufvudbyggnad förlades i en halfrundel åt vester.

Efter inhemtande af såväl Riksmarskalksambetets som Kongl. Öfverintendentensambetets utlåtande öfver de af Fullmäktige sålunda gjorda framställningarna, har Kongl. Maj:t, i skrifvelse af den 3 December 1880, till Fullmäktige öfverlemnadt Öfverintendentensambetets i ärendet uppgjorda beräkningar och kostnadsförslag, enligt hvilka

värdet å egendomen N:o 1 i kvarteret Sjöhästen skulle utgöra 531,880 kronor; och

kostnaderna för anskaffande åt det dervarande hofstallet af annan tomt och för uppförande derå af byggnader till ändamål och utrymme motsvarande de nyss omförmälda uppgå till 609,424 kronor; samt

värdet å en till 28,100 qvadratfot beräknad tomtyta å Helgeandsholmen för uppförande af riksbankshus derstädes i enlighet med något af de i sådant hänseende häröfver framställda förslagen uppskattats till 505,800 kronor; och

kostnaderna för reglering af hofstallbyggnaderna å holmen efter Fullmäktiges första alternativ samt för kajbyggnader omkring holmen uppgå till 1,509,088 kronor;

och enligt det senare alternativet till 1,472,326,88 kronor, dock med minskning å hvartdera af sistberörda två belopp af 100,000 kronor, derest kajen omkring holmen skulle komma att uppföras låg mot vester.

Derjemte har Kongl. Maj:t uti sin förberörda skrifvelse till Fullmäktige i afseende å de, såsom ofvan förmäls, af Fullmäktiges gjorda särskilda framställningarne förklaradt, dels att Fullmäktiges förslag om

öfverlåtande till Riksbanken af den för hofstallets räkning disponerade tomt i kvarteret Sjöhästen för närvarande icke kunde bifallas, dels ock, beträffande förslagen om plats å Helgeandsholmen för Riksbankens hus, att det utrymme, som genom det först omförmälda förslaget skulle för stallbyggnaden och stallgården erhållas, icke blefve för ändamålet tillräckligt samt att mot anordningen af holmen enligt Fullmäktiges andra förslag kunde anmärkas, att holmen fortfarande blefve uppfylld af byggnader ända fram mot Norrbro och att en sned gatulinie komme att skära holmen mellan riksbanksbyggnaden och kvarstående stallbyggnaden.

Sedan Kongl. Maj:ts uppmärksamhet blifvit fäst derå, att en uppgörelse om plats för riksbanksbyggnad å Helgeandsholmen, som bättre tillgodosåge fordran på holmens prydliga utseende så mycket hellre borde tillvinna sig godkännande, om den kunde erbjudas under vida fördelaktigare villkor, än de som skulle ifrågakomma för förverkligande af det från Fullmäktige framställda förslag, hade i detta hänseende ånyo under Kongl. Maj:ts öfvervägande kommit ett af särskildt utsedde komiterade den 14 December 1876 afgifvet förslag om de å Helgeandsholmen befintliga stallbyggnaders förflyttning till Artilleriplanen jemte uppförande af ett vaktstall i Kongl. slottets omedelbara närhet, hvilket förslag, under förutsättning att materialerna i de gamla stallbyggnaderna finge till de nya byggnadernas uppförande disponeras, slutade på en summa af 1,102,600 kronor, hvilket belopp dock, enär den för det nya stallet afsedda byggnadsplatsens belägenhet i Nybrohamnens närhet gäfve anledning till farhåga, att å någon del af densamma kunde erfordras dyrbarare grundläggningsarbeten, än som i kostnadsförslaget upptagits, och då de gamla stallbyggnadernas materialvärde icke lära kunna med fullkomlig visshet beräknas, det syntes nödigt att, till trygghet för byggnadens utförande, höja medelst ökande af det för oförutsedda utgifter upptagna belopp med 97,400 kronor, hvarigenom kostnaden för det nya hofstallet med vaktstall komme att uppgå till 1,200,000 kronor.

Vidkommande derefter de anspråk på holmens prydliga anordning, hvilka med skäl kunde af Stockholms kommun framställas, eller dels att den för Riksbankens ändamål likgiltiga bazarbyggnaden uddanröjdes, dels att i öfrigt åtminstone så stor del af holmen, som låge öster om en linie, dragen från Gustaf Adolfs staty till yttersta hörnet af vestra slottsflygeln, lemnades obebyggd, hade för Kongl. Maj:t framhållits angelägenheten af att, i samband med en uppgörelse om hofstallets förflyttning från Helgeandsholmen, förbehålla Stockholms kommun rätt att så

som fri och öppen plats disponera nämnda del af holmen, hvarvid dock såsom vilkor ansetts böra fästas skyldigheten för kommunen att tillhandahålla bazarbolaget den ersättning, som kunde ifrågakomma, äfvensom att frivilligt åtaga sig kostnaderna för iståndsättande och underhåll af holmens öppna platser och gator samt stränder, der de af öppen plats eller gata möttes. I afseende åter å den för Kongl. hofvets räkning disponerade, i norra kajmuren å Helgeandsholmen inrymda tvättinrättning, hade för närvarande så mycket mindre kunnat ifrågakomma att träffa någon bestämmelse, som beslut först måste vara fattadt om ordnande af holmens stränder. Efter pröfning af de sålunda framställda förslag har Kongl. Maj:t — under förutsättning af Riksdagens samtycke till ett nytt hofstalls inrymmande å Artilleriplanen och densamma omgifvande tomter, hvarom Kongl. Maj:t förmålt sig hafva för afsigt att göra nådig framställning, så snart från Fullmäktiges sida blifvit hemställt om Riksdagens bifall till förvärfvande af plats för riksbanksbyggnad å Helgeandsholmen — förklarat sig villig att, sedan nytt hofstall blifvit å Artilleriplanen uppfördt, låta från Helgeandsholmen bortflytta samtliga för hofstallets räkning använda, staten tillhöriga byggnader samt till Fullmäktiges förfogande för uppförande af riksbanksbyggnad öfverlemna de staten derstädes tillhöriga tomter mot vilkor:

att till Kongl. Maj:ts förfogande för uppförande af nytt hofstall å Artilleriplanen och vaktstall i slottets närhet ställes ett belopp af 1,200,000 kronor, att utgå i mån af behof under byggnadens utförande;

att såsom tillgång för de nya stallbyggnadernas uppförande finge disponeras de nuvarande stallbyggnadernas materialier;

att Stockholms kommun blefve berättigad att, efter förvärfvande och nedrifvande af bazarbyggnaden vid Norrbro, till fri och öppen plats disponera så väl denna byggnadstomt som den öfriga del af Helgeandsholmen, hvilken låge öster om en rät linie, dragen från Gustaf Adolfs staty till yttersta hörnet af vestra slottsflygeln, allt emot skyldighet att åtaga sig kostnaderna för iståndsättande och underhåll af holmens öppna platser och gator samt stränder, der de af öppen plats eller gata möttes, hvarförutom Hans Maj:t Konungen för egen del, såsom egare af husen N:is 5, 7, 9 och 11 å Helgeandsholmen förklarat sig villig att, sedan hofstallet blifvit till Artilleriplanen förflyttadt, låta nedrifva och bortföra nämnda å holmen befintliga, honom enskildt tillhöriga byggnader samt medgifva att tomtplatserna utan särskild ersättning till honom eller hans rättsinnehafvare finge disponeras i likhet med de staten å holmen tillhöriga tomter för holmens ändamålsenliga och prydliga ordnande, dock att denna förbindelse endast gälde under förutsättning att vid inne-

varande riksdag varder fattadt beslut, som af Kongl. Maj:t godkändes, om hofstallets förflyttande till Artilleriplanen.

Då Fullmäktige nu hos Utskottet anmäla detta Kongl. Maj:ts beslut och Hans Maj:t Konungens gjorda erbjudande och i anledning deraf gå att föreslå åtgärder för uppförande på Helgeandsholmen af ett riksbankshus, torde Fullmäktige icke behöfva att vidlyftigt redogöra för de olägenheter, som vidlåda de för närvarande åt Riksbanken upplåtna byggnader. Deras föräldrade, med rörelsens nuvarande gång föga öfverensstämmande och för allmänhetens beröring med banken obekväma inredning är för Riksdagens ledamöter väl känd. Icke mindre i ögonen fallande är deras olämpliga läge i afseende på eldfara, då de på tre sidor ligga tätt omgifna af andra byggnader, i hvilka eldfarliga yrken kunna bedrifvas eller lätt antändliga varor uppläggas. Och om sjelfva läget inom Stockholm i forna dagar, då Södermalm utgjorde en betydligare del af Stockholm än nu och affärlifvet var mera sammanträngdt inom broarne, kunde anses tillfredsställande, har förhållandet blifvit helt annorlunda, sedan Norrmalm och Ladugårdslandet vunnit så betydlig utvidgning, samt jemväl penninge- och andra inrättningar mer och mer söka sig plats derstädes. Dessa förändrade förhållanden hafva ock blifvit af Riksdagen erkända genom förläggande 1876 af ett Riksbankens kontor till Norrmalm, der rörelsen inom kort vunnit en ganska stor utsträckning.

Sedan vid 1874 års riksdag fråga blifvit väckt om förvärfvande åt Riksbanken af det nuvarande kanslihuset för uppförande å dess plats af ett nytt riksbankshus, förklarade Riksdagen, i skrifvelse till Kongl. Maj:t af den 24 April samma år, att Riksdagen funnit nyssnämnda förslag vara ur Riksbankens synpunkt antagligt och nyttigt, men, då under ärendets behandling i Kamrarne förslag blifvit framställda om förvärfvande åt Riksbanken af sådan plats å Helgeandsholmen, som kunde bereda Riksbanken alla de fördelar, hvilka åsyftats med dess förläggande å kanslihusets tomt, anhöll Riksdagen, det täcktes Kongl. Maj:t låta tillse, om och under hvilka vilkor antingen kanslihuset eller annan lämplig och närbelägen, staten tillhörig plats skulle kunna till Riksbanken i och för bebyggande öfverlätas, samt derefter i ämnet göra framställning till Riksdagen.

Då sålunda Riksdagen redan synes erkänt Helgeandsholmens lämplighet för anläggande af ett riksbankshus, torde Fullmäktige, som för sin del vidhålla hvad de förut yttrat derom, att en plats å Helgeandsholmen på lämpligt afstånd från Norrebro vore företrädesvis passande för uppförande derstädes af byggnad för Riksbanken, kunna öfvergå till

yttrande om de särskilda vilkor, som i Kongl. Maj:ts skrifvelse finnas upptagna.

Den bestämda köpeskillingen af 1,200,000 kronor är visserligen betydlig, men, då i den trakt, dit Riksbanken i händelse af flyttning lärer böra förläggas, icke finnes annat än redan bebyggda dyrbara tomtplatser samt de fördelar en plats på Helgeandsholmen kunde erbjuda banken i på en gång godt trafikläge, vidsträckt utrymme och trygghet mot yttre eldfara, icke i samma mån skulle kunna annorstädes i denna trakt vinnas utan måhända ännu större uppoffring, anse Fullmäktige det vara med Riksbankens bästa öfverensstämmande att antaga det nu gjorda anbudet. I fråga om sättet för utgörandet från Riksbanken af köpeskillingen, få Fullmäktige fästa uppmärksamhet på, att såsom Riksbankens skuld bokfördes vid slutet af nästlidna år ej mindre än 1,553,602 kronor 59 öre för inlösen af utgifna, men ännu icke till inlösen företedda bankosedlar. Då dessa utgöras hufvudsakligen af sedlar å lägre valörer, hvilka under tidernas lopp sannolikt till största delen blifvit förstörda eller eljest förkommit, torde den del af förenämnda skuldbelopp, som öfverskjuter köpeskillingen, med allt skäl kunna antagas tillräcklig att inlösa de bankosedlar, hvilka verkligen finnas utelöpande och blifva till inlösen företedda. Beloppet af inlösta bankosedlar har för de sista fem åren 1876—1880 utgjort respektive Kr. 37,987: 50, 9,162: 50, 8,475, 10,656: 25 och 3,981: 25, gifvande ett medeltal för år af Kr. 14,052: 50, med ledning hvaraf återstoden, omkring 350,000 kronor, skulle räcka till år 1906, efter hvilken tid troligen ej många dylika sedlar återstå att inlösa. Fullmäktige få därför föreslå att, i den mån köpeskillingen erlägges, ett motsvarande belopp afskrifves å de för bankosedlarnes inlösen nu bokförda belopp och återstoden af sammanräknade bankosedelsposterna uppföras såsom skuld för utelöpande bankosedlar.

Emot det af Kongl. Maj:t uppställda vilkor att de nuvarande stallbyggnadernas materialier skulle få användas för de nya stallbyggnadernas uppförande torde icke något vara att erinra.

För Stockholms kommun har Kongl. Maj:t förbehållit rättighet att, derest den förvärfvar och låter nedrifva bazarbyggnaden vid Norrbro, till fri och öppen plats disponera så väl denna byggnadstomt, som den öfriga del af Helgeandsholmen, hvilken ligger öster om en rät linie, dragen från Gustaf Adolfs bildstod till yttersta hörnet af vestra slottsflygeln, allt emot skyldighet att åtaga sig kostnaderna för iståndsättande och underhåll af holmens öppna platser och gator samt stränder, der de af öppen plats eller gata mötas.

Ehuru bazarbyggnadens kvarstående icke utgör något hinder för

uppförande och begagnande till lokal för Riksbanken af en byggnad, anlagd med iakttagande af det utrymme till öppen plats framför Riksbanken, som Kongl. Maj:t föreskrifvit, enär på ömse sidor, norr och söder om bazarbyggnaden väg till Riksbanken komme att finnas, blir det dock alltid ett önskningsmål att bazarbyggnaden måtte försvinna och platsen emellan Norrbro och bankbyggningen ligga öppen. Hvad som, utan skada för vinnande åt Riksbanken af godt läge och tillräckligt utrymme, kan göras för att åt Stockholms kommun bereda så stor förmån omständigheterna medgifva till ersättning för de för kommunen ifrågasatta uppoffringar, lärer således äfven från Riksbankens synpunkt icke vara otillbörligt. Då nu det icke lämpligen torde kunna komma i fråga att uppföra byggnaden för Riksbanken i den sträckning, som angifves af den utaf Kongl. Maj:t bestämda, snedt öfver Helgeandsholmen gående linie eller att förlägga Riksbankens byggnad annorlunda än parallelt med Norrbro samt följaktligen omförmälda linie endast skulle komma att bestämma läget af riksbankshusets sydöstra hörn, hemställa Fullmäktige, att vestra gränsen för det område, som skulle erbjudas Stockholms kommun, må bestämmas efter en rak linie parallel med Norrbro. På holmens norra sida vester om Norrbro är holmens strand sned och krokig och fråga har varit å bane att rätta den efter en linie dragen vinkelrätt från sydvestra hörnet af norra delen utaf Norrbro. Marken norr om denna linie torde böra för Stockholms kommuns räkning afsättas. Närmast söder om samma linie, äfvensom invid holmens södra strand borde väl fyrtio fot breda strandgator anläggas. Om från den punkt, der gränslinien för södra strandgatan träffar den af Kongl. Maj:t bestämda linie, en annan linie drages parallel med Norrbro, skulle denna sistnämnda linie utgöra gränsen för det område närmast Norrbro, som efter Fullmäktiges förslag kunde öfverlemnas åt Stockholms kommun att såsom fri och öppen plats begagna. Vid upplåtelsen torde dock böra göras till vilkor att platsen så ordnas, att rak körväg från Norrbro till Riksbankens hufvudingång, vändplats framför densamma och körväg längs Riksbankens tomt anläggas och underhålles. Skulle det anses lämpligt att Riksbanken förblifver egare af ett stycke mark närmast huset för anläggning derstädes af en gångbana och till äfventyrs en franskjuten ingång eller trapplan, kunde riksbankshuset uppföras till exempel tolf eller tjugufot vester om den nyss angifna gränslinien för Stockholms stads område och komme då att på ett afstånd af omkring tvåhundrafot från bazarens frammur erhålla en utsträckning i norr och söder emellan de föreslagna strandgatorna af trehundra fot.

Om hvad Fullmäktige nu föreslagit rörande Helgeandsholmens ordnande och läget för ett nytt riksbankshus å densamma vinner godkännande, erfordras för bankhusets uppförande en del af de tomter Hans Maj:t Konungen personligen förklarar sig villig att utan ersättning afstå, men då Hans Maj:t vid detta sitt förklarande fogat det vilkor, att vid nu pågående riksdag skall fattas beslut, som af Kongl. Maj:t godkännes, om hofstallets förflyttning till Artilleriplanen samt beslutet härom kan bero derpå, huruvida medel från Riksbanken anvisas till bestridande af kostnaderna för flyttningen, är det af vigt, att frågan vid denna riksdag kommer under pröfning. — Fullmäktige hemställa därför, att Utskottet måtte hos Riksdagen göra framställning i ämnet och dervid föreslå Riksdagen att besluta:

att de kronan tillhöriga, å Helgeandsholmen belägna och till hofstall för närvarande använda tomter skola för Riksbankens räkning inköpas för att der uppföra ett nytt riksbankshus emot en köpeskillning af 1,200,000 kronor, hvilka skola i mån af behof i och för uppförande af nytt hofstall samt vaktstall i slottets närhet efter Kongl. Maj:ts förordnande af Fullmäktige utbetalas;

att, i den mån förenämnda köpeskillning kommer att af Riksbankens medel utbetalas, de till inlösen af sedlarne å bankomynts valörer bokförda belopp minskas med hvad som å köpeskillningen utbetalas och under fortsatt antecknande inom linien af de belopp, som för hvarje valör icke blifvit till inlösen företedda, i och för inlösningen af återstående bankosedlar bokföres i en summa hvad som af totalbeloppet återstår efter utbetalningarne;

att Kongl. Maj:t skall ega att såsom tillgång för de nya stallbyggnadernas uppförande förfoga öfver de nuvarande stallbyggnadernas materialier;

att Stockholms kommun berättigas att, efter förvärfvande och nedrivande af bazarbyggnaden vid Norrbro, dels till rätande af holmens norra strand förfoga öfver den del af Helgeandsholmen, som ligger norr om en från sydvestra hörnet af norra delen af Norrbro vinkelrätt mot bron dragen linie, dels till strandgator använda fyratio fot breda remsor af mark ej mindre intill nyssnämnda linie än till holmens södra strand, dels ock, att såsom fri och öppen plats disponera såväl den mark, hvarå bazarbyggnaden är uppförd, som den öfriga del af Helgeandsholmen, hvilken ligger öster om en linie, dragen parallelt med Norrbro öfver holmen från den punkt, der norra gränsen för den södra af förenämnda strandgator träffar en linie dragen från Gustaf Adolfs bildstod till yttersta hörnet af vestra slottsflygeln, allt emot skyldighet för kommunen att

åtaga sig kostnaderna för iståndsättande och underhåll af holmens öppna platser och gator samt stränder, der de af öppen plats eller gata mötas, äfvensom särskildt, att så ordna platsen vester om Norrbro, att rak körväg från Norrbro till Riksbankens hufvudingång, vändplats framför densamma och körväg längs Riksbankens tomt anläggas och underhålles; samt

att med tacksamhet emottaga Hans Maj:t Konungens anbud att till Riksbanken afträda jemväl tomterna till de honom enskildt tillhöriga egendomarne N:is 5, 7, 9 och 11 å Helgeandsholmen.

Derest Fullmäktiges här afgifna förslag af Riksdagen godkännes, kan väl uppförande på holmen af nytt riksbankshus icke företagas förrän hofstallet blifvit flyttadt och dess byggnader undanröjda. Men då de förberedande åtgärder, som böra vidtagas för uppgörande, granskning och fastställelse af ritning med kostnadsförslag för den tillämnade byggnaden desto hellre torde fordra rymlig tid, som den särskilda arten af den byggnad, som skall uppföras, lärer göra det önskvärdt, att de byggnadskunnige, hvilka dermed skola taga befattning, erhålla rådrum att för ändamålet kunna taga kännedom om hvad i främmande länder må vara att om der uppförda bankbyggnader inhemta, anse Fullmäktige, att åtgärder för ritningars erhållande borde utan dröjsmål vidtagas. Då i sådant afseende en lämpligt ordnad pristäflan torde vara ändamålsenlig, men dertill fordras, att pris kunna utfästas såväl för den ritning, som kan komma att antagas, som för andra, hvilka förtjenstfullt löst den förelagda uppgiften, samt Fullmäktige torde böra för granskning och bedömande af ritningarne samt meddelande af prisen ega att anlita sakkunnige personer, få Fullmäktige vidare hemställa, att Utskottet måtte föreslå Riksdagen att besluta:

att lemna uppdrag åt Fullmäktige att vidtaga åtgärder för anskaffande af ritningar och kostnadsförslag till nytt riksbankshus å Helgeandsholmen, i hvilket afseende Fullmäktige skola ega att låta anställa täflan samt för de täflande utfästa pris ej mindre för den ritning, som antages, än ock för andra, hvilka anses deraf förtjenta, äfvensom att för bedömande af inkomna ritningar och kostnadsförslag samt tilldelandet af pris anlita lämpligt antal sakkunnige, hvarefter Fullmäktige hafva att till en kommande riksdags Banko-Utskott afgifva förslag för byggnadens uppförande.»

Banko-Utskottet, som med Fullmäktige till alla delar instämmer i deras omdöme ej mindre om de nuvarande riksbanksbyggnadernas otillfredsställande inredning för såväl bankgöromålens skötande som för den allmänhet, hvilken med Riksbanken har personlig beröring, än ock om deras olämpliga läge i afseende å eldfara från angränsande byggnader äfvensom med hänsyn till handels- och affärsrörelsen inom Stockholm samt den riktning, hvori hufvudstadens bebyggande och utvidgning numera obestriddligen fortgår, och som derjemte är af den mening, att någon i alla afseenden lämpligare plats inom Stockholm för ett riksbankshus, än på Helgeandsholmen, ej står att finna, har på dessa grunder och då någon annan för uppförande af en sådan byggnad passande tomt i nämnda tätt och dyrbart bebyggda trakt af hufvudstaden svårigen skulle kunna för det belopp, som nu blifvit ifrågasatt, eller 1,200,000 kronor, förvärfvas, funnit sig med anledning af Kongl. Maj:ts förberörda skrifvelse till Bankofullmäktige och desses hos Utskottet gjorda ofvanintagna framställning böra på det kraftigaste tillstyrka, att det tillfälle, som nu erbjuder sig, att kunna få Riksbanken förflyttad till Helgeandsholmen, må varda begagnadt.

Beträffande de närmare vilkor och bestämmelser i afseende å Helgeandsholmens upplåtande till Riksbanken, som blifvit af Kongl. Maj:t i hans förberörda skrifvelse till Fullmäktige framställda, är Utskottet hufvudsakligen endast i ett hänseende af skiljaktig mening, nemligen i hvad angår det utaf Kongl. Maj:t likasom af Fullmäktige gjorda förbehåll om *berättigande* för Stockholms kommun att mot vissa förpligtelser få anordna en del af holmen till fri och öppen plats. Då för Riksbankens räkning naturligtvis endast så stor del af Helgeandsholmen, som erfordras för sjelfva bankbyggnaden och möjligen något mindre område intill densamma, kan varda behöflig, har Utskottet visserligen icke något att erinra deremot, att holmen i öfrigt af Stockholms kommun såsom öppen plats ordnas och underhålles. Men ehuru det skäligen torde kunna antagas, att Stockholms kommun skulle befinnas villig att begagna sig af ett sålunda lemnadt berättigande och dymedelst få en af kommunen länge närd och framhållen önskan i afseende å denna holmes prydliga ordnande uppfylld, har dock Utskottet ansett Riksbanken under inga förhållanden böra underkastas äfventyret att få holmens ordnande på sig förflyttadt samt förty anvisandet af ofvannämnda belopp af 1,200,000 kronor för byggnadsplats å Helgeandsholmen till uppförande af ett riksbankshus ansett det vilkor böra fästas, att Stockholms kommun *åtager sig* Helgeandsholmens vidare ordnande och iständsättande mot utfästelse å statens sida att den del af holmen, som icke

blifver för Riksbankens räkning erforderlig, för all framtid lemnas obebyggd. De af Fullmäktige till utförande af Stockholms kommun föreslagna särskilda anordningar å holmen har Utskottet från Riksbankens synpunkt funnit kunna inskränkas till hvad Utskottet här nedan i sådant afseende hemställer.

I öfrigt har Utskottet icke i annan mån afvikit från Kongl. Maj:ts och Fullmäktiges framställningar i ämnet, än att Utskottet ansett jemväl den kronan tillhöriga tomt, hvarå den s. k. bazarbyggnaden vid Norrebro är uppförd, böra ingå i upplåtelsen till Riksbanken, på det att Fullmäktige derstädes, hvilka Utskottet trots böra lemnas uppdrag att med Stockholms kommun träffa öfverenskommelse om Helgeandsholmens reglerande, må vara desto mera oförhindrade att äfven i afseende å denna del af holmen med Stockholms kommun aftala.

I öfverensstämmelse med hvad sålunda anförts och under förutsättning att det vilkor varder uppfyllt, som i Kongl. Maj:ts skrifvelse till Bankofullmäktige blifvit fäst vid bortflyttandet från Helgeandsholmen af såväl de staten som de Hans Maj:t Konungen enskildt tillhöriga byggnaderna derstädes samt vid öfverlemnandet till Riksbankens förfogande af de staten å samma holme tillhöriga tomter, får Utskottet hemställa, det Riksdagen må besluta:

1:o.

att för upplåtelse till Riksbanken, i och för uppförande af nytt riksbankshus, af samtliga de kronan tillhöriga tomterna å Helgeandsholmen, äfvensom för bortflyttandet från holmen af de för hofstallets räkning använda, staten tillhöriga byggnaderna derstädes ett belopp af 1,200,000 kronor skall för uppförande af nytt hofstall äfvensom af ett vaktstall i Kongl. slottets närhet ställas till Kongl. Maj:ts förfogande att i mån af behof under detta byggnadsarbetes fortgång, efter Kongl. Maj:ts förordnande, utaf Bankofullmäktige af Riksbankens medel utbetalas; detta dock under vilkor att, utan kostnad för statsverket eller Riksbanken, följande åtgärder och anordningar af Stockholms kommun vidtagas, nemligen:

a) att den å Helgeandsholmen vid Norrebro uppförda så kallade bazarbyggnaden från densammas egare förvärfvas samt derefter nedrives och undanrödjes;

b) att stränderna kring holmen samt lämpliga körvägar och gångbanor till och omkring riksbanks-
huset derstädes iståndsättas, ordnas och för all fram-
tid underhållas; och

c) att ej allenast den del af Helgeandsholmen,
hvilken ligger öster om en linie, dragen parallelt med
Norrbro öfver holmen från den punkt, der södra stran-
den af holmen träffar en linie, dragen från Gustaf
Adolfs bildstod till yttersta hörnet af vestra slotts-
flygeln, utan äfven den öfriga del af holmen, som ej
blifver för Riksbankens räkning erforderlig, till fri
och öppen plats anordnas och för all framtid såsom
sådan underhållas;

2:o.

att Kongl. Maj:t skall ega att såsom tillgång för
de nya stallbyggnadernas uppförande förfoga öfver de
nuvarande stallbyggnadernas materialier;

3:o.

att åt Fullmäktige i Riksbanken lemnas uppdrag
att med Stockholms kommun träffa öfverenskommelse
om vidtagande på kommunens bekostnad af de under
lit. a), b) och c) i punkten 1:o här ofvan omförmälda
åtgärder och anordningar mot det att kommunen till-
försäkras att den del af holmen, som ej blifver för
Riksbankens räkning erforderlig, skall för all framtid
lemnas obebyggd; och

4:o.

att med tacksamhet emottaga Hans Maj:t Konun-
gens anbud att låta nedrifva och bortföra byggna-
naderna å samt till Riksbanken afträda tomterna till
de honom enskildt tillhöriga egendomarne N:is 5, 7,
9 och 11 å Helgeandsholmen.

Skulle hvad Utskottet sålunda föreslagit af Riksdagen gillas, hem-
ställer Utskottet vidare:

5:o.

att Fullmäktige i Riksbanken må erhålla uppdrag att vidtaga åtgärder för anskaffande af ritningar och kostnadsförslag till nytt riksbankshus å Helgeands-
holmen, i hvilket afseende Fullmäktige skola ega att låta anställa täflan samt för de täflande utfästa pris ej mindre för den ritning, som antages, än ock för andra, hvilka anses deraf förtjenta, äfvensom att för bedömande af inkomna ritningar och kostnadsförslag samt tilldelandet af pris anlita lämpligt antal sakkunnige, hvarefter Fullmäktige hafva att till en kommande Riksdags Banko-Utskott afgifva förslag för byggnadens uppförande; och

6:o.

att, i den mån förenämnda belopp af 1,200,000 kronor kommer att af Riksbankens medel utbetalas, de till inlösen af sedlarne å bankomynts valör bokförda belopp minskas med hvad som å nyss berörda 1,200,000 kronor utbetalas, och under fortsatt antecknande inom linien af de belopp, som för hvarje valör icke blifvit till inlösen företedda, i och för inlösningen af återstående bankosedlar bokföres i en summa hvad som af totalbeloppet återstår efter utbetalningarne.

Stockholm den 15 Mars 1881.

På Utskottets vägnar:

J. J. EKMAN.

Reservationer:

af Herr *Ekman*: »Enär jag anser en lycklig lösning af förevarande fråga lättare kunna beredas genom att enligt såväl Kongl. Maj:ts som bankofullmäktiges framställning berättiga Stockholms kommun till de af Utskottet ifrågakämda åtgärderna och anordningarne å Helgeandsholmen, än genom att fästa dessa åtgärders och anordningars vidtagande af Stockholms kommun såsom ett *vilkor* för anvisandet af det penningeanslag, hvarom i utlåandet är fråga, hemställer jag för min del — under förutsättning, att det vilkor varder uppfyllt, som i Kongl. Maj:ts skrifvelse till bankofullmäktige blifvit fästadt vid bortflyttandet från Helgeandsholmen af såväl de staten som de Hans Maj:t Konungen enskildt tillhöriga byggnaderna derstädes samt vid öfverlemnandet till Riksbankens förfogande af de staten å samma holme tillhöriga tomter, eller att Riksdagen lemnar sitt samtycke till ett nytt hofstalls inrymmande å Artilleriplanen och densamma omgifvande tomter, hvarom Kongl. Maj:t förmält sig hafva för afsigt att till Riksdagen göra framställning — att, i stället för Utskottets under punkten 1:o afgifna förslag med dervid fogade vilkor äfvensom Utskottets under punkten 3:o gjorda hemställan, Riksdagen må besluta hvad här nedan under punkterna 1:o, 2:o och 3:o föreslås, nemligen:

1:o.

att för upplåtelse till Riksbanken, i och för uppförande af nytt riksbankshus, af samtliga de kronan tillhöriga tomterna å Helgeandsholmen äfvensom för bortflyttande från holmen af de för hofstallets räkning använda, staten tillhöriga byggnaderna derstädes ett belopp af 1,200,000 kronor skall för uppförande af nytt hofstall äfvensom af ett vaktstall i Kongl. slottets närhet ställas till Kongl. Maj:ts förfogande, att i mån af behof under detta byggnadsarbetes fortgång, efter Kongl. Maj:ts förordnande, utaf bankofullmäktige af Riksbankens medel utbetalas;

2:o.

att Stockholms kommun berättigas att, efter förvärfvande och nedrivande af bazarbyggnaden vid Norr-

bro, till fri och öppen plats anordna ej allenast den del af Helgeandsholmen, hvilken ligger öster om en linie, dragen parallelt med Norrbro öfver holmen från den punkt, der södra stranden af holmen träffar en linie, dragen från Gustaf Adolfs bildstod till yttersta hörnet af vestra slottsflygeln, utan äfven den öfriga delen af holmen, som ej blifver för Riksbankens räkning erforderlig; allt emot skyldighet för kommunen att åtaga sig kostnaderna för iståndsättande och underhållande af holmens stränder och öppna platser äfvensom för anläggning och underhåll af lämpliga körvägar och gångbanor till och omkring det blifvande riksbankshuset derstädes;

3:o

att åt fullmäktige i Riksbanken uppdrages att med Stockholms kommun träffa öfverenskommelse om Helgeandsholmens ordnande i öfverensstämmelse med hvad här ofvan under punkten 2:o förmäls, mot det att kommunen tillförsäkras att den del af holmen, som ej blifver för Riksbankens räkning erforderlig, skall för all framtid lemnas obebyggd.

I öfrigt instämmande med Utskottet tillstyrker jag, att Riksdagen må bifalla	4:o		hvad Utskottet under punkterna 2:o, 4:o, 5:o och 6:o föreslagit;»
	5:o		
	6:o och		
	7:o		

af Herr *Söderhjelm*, som ansåg att punkten 3:o och mom. a), b) och c) af punkten 1:o bort ur Utskottets hemställan utgå;

af Herr *Lyttkens*: »Som afstående af kronans jord bör af Stats-Utskottet, och hvad som rörer Riksbanken af Banko-Utskottet behandlas, anser jag nu ifrågavarande ärende tillhöra sammansatt Stats- och Banko-Utskotts behandling, hvarför, enligt min åsigt, ärendet bör återremitteras för att, när den Kongl. proposition, som, jemlikt Kongl. Maj:ts till Bankofullmäktige afåtna och i Banko-Utskottets utlåtande omförmälda skrifvelse, är att förvänta, till Riksdagen inkommer, i grundlagsenlig ordning behandlas».